

Expeditie 'Bestaanszekerheid'

Resultaten van het project 'Sociale coöperaties: de kracht van verbinden en versterken'

Enkele jaren geleden is de Sociale Alliantie een expeditie gestart. Het is een expeditie geworden om een weg te banen uit de armoede: weg uit de charitatieve verenging dat steeds meer het kenmerk is geworden van het begrip armoede. Een expeditie om in de huidige samenleving brandlanen te vinden naar bestaanszekerheid: een begrip dat groepen verzamelt en mobiliseert om te strijden voor een meer rechtvaardige samenleving. Vandaar de leus: Peer 'm uit de armoede; ga voor bestaanszekerheid!

De Sociale Alliantie

Eind 2000 hebben de anti-armoedebeweging en haar bondgenoten besloten hun krachten beter te bundelen en de verzamelde inzet meer gericht toe te spitsen op een beperkt aantal programma's. Dat gebeurt in de Alliantie voor sociale rechtvaardigheid, korthedshalve meestal aangeduid als de Sociale Alliantie. De Sociale Alliantie is een thematisch netwerk: er wordt in een open en flexibele structuur samengewerkt op basis van gezamenlijk geformuleerde centrale thema's. Vertrekpunt zijn de eigen activiteiten die de afzonderlijke organisaties ontwikkelen ten aanzien van de brede maatschappelijke problematiek van verarming en verrijking. De meerwaarde van de Sociale Alliantie is dat ze deze afzonderlijke activiteiten thematisch met elkaar verbindt. Naast landelijke organisaties als FNV, CNV, Raad van Kerken, Humanitas, Ieder(in), Cordaid en Samenwerkende Fondsen Urgente Noden, neemt een aantal grootstedelijke en regionale

samenwerkingsverbanden deel aan het netwerk van de Sociale Alliantie. Ook vindt jaarlijks een of twee keer overleg plaats tussen de coördinerend bewindspersoon voor armoede in het kabinet en de Sociale Alliantie met als inzet om op basis van een gezamenlijke sociale agenda concrete werkafspraken te maken en wederzijds inspanningsverplichtingen aan te gaan. Voor achtergronden en activiteiten van de Sociale Alliantie zie www.socialealliantie.nl

Een beweging van basisinitiatieven

Een thema dat door de Sociale Alliantie een aantal jaren geleden is opgepakt is het ontstaan en de ontwikkeling van sociale coöperaties. Besloten werd op zoek te gaan naar achtergronden, activiteiten, ervaringen en perspectieven van dergelijke coöperaties. Dat was het begin van een boeiende expeditie, een ontdekkingsstocht waaraan we begonnen zijn samen met een aantal basisinitiatieven van burgers die door, voor en met elkaar praktische verbeteringen willen aanbrengen in hun eigen leefsituatie. Het zijn collectieven van mensen die met een andere blik naar hun eigen situatie kijken: ze bezien hun hele leefsituatie, ze plaatsen armoede in een breed perspectief. Als collectieven van ervaringsdeskundigen werken ze samen, elk vanuit hun eigen 'deskundigheid', niet om armen te helpen, maar om bestaanszekerheid veilig te stellen, voor zichzelf, voor elkaar en voor anderen. Tijdens de expeditie hebben we gemerkt dat dit verre van gemakkelijk is: het dagelijkse werk in het collectief vergt veel inzet, mensen worden gehinderd door belemmerende regels en verordeningen van overheden en organisaties en hebben alle energie nodig om hun initiatief in gang te houden. Voor achtergronden van deze opkomende beweging aan de basis van de samenleving zie www.socialecooperatie.nl

Zelf bestaanszekerheid waarborgen

Door verbindingen te leggen tussen deze burgercollectieven ontdekten we langzaamaan een patroon: deze collectieven geven een praktische en collectieve invulling aan sociale grond-rechten. Dat zijn rechten die te maken hebben met bestaanszekerheid en die zijn vastgelegd in de Grondwet, rechten over inkomen, wonen, sociale zekerheid, zorg en onderwijs. We noemen deze initiatieven daarom sociale coöperaties. Deze burgerinitiatieven bewegen zich op een nieuw maatschappelijk domein, een domein dat ligt tussen het publieke en het private domein. De spelregels voor dat nieuwe domein moeten we samen ontdekken, samen vormen, met vallen

en opstaan. Dat maakt sociale coöperaties zo'n interessante en spannende beweging, niet alleen voor de burgers die bij deze collectieven zijn betrokken, maar ook voor andere burgers die door de zoektocht van sociale coöperaties aangezet worden na te denken over gangbare (voor)oordelen en vanzelfsprekendheden. De beweging dat collectieven van burgers zelf waarborgen van bestaanszekerheid creëren zet in ieder geval overheden aan om zich te bezinnen op haar taak inzake sociale grondrechten en haar verhouding tot collectieven van burgers.

Werkboek

Er is een werkboek samengesteld waarin de hindernissen en oriëntatiepunten van de expeditie zijn verwoord en vooral verbeeld in foto's, sketches, grafieken en andere beelden. Het ontstaan van sociale grondrechten wordt kort geschetst. Er worden cijfers en feiten gegeven over armoede en over het falen van gangbare oplossingen voor dit maatschappelijk probleem. Geconstateerd wordt dat de overheid een te licht gewicht toekent aan haar grondwettelijke taak om alle burgers sociale rechten te garanderen. Er wordt gesignaleerd dat een nieuwe tijdgeest aan het ontstaan is die collectieven van burgers aanzet tot een coöperatieve tegenstroom om groeiende onzekerheden om te buigen naar een nieuwe cultuur van solidariteit, gelijkheid en rechtvaardigheid. Er wordt gesproken over de noodzaak van een nieuw sociaal contract, een nieuwe regeling van maatschappelijke verhoudingen tussen burgers onderling en tussen burgers en overheid. In het werkboek geven negen sociale coöperaties aan wat hen drijft en hoe zij zaken aanpakken:

- Lucas Community waar mensen weer greep krijgen op de leefomstandigheden in de eigen buurt;
- Fort Vreeswijk waar mensen zorgvoorzieningen in hun eigen buurt houden;
- Duurzaam Soesterkwartier waar wijkbewoners elkaar ontmoeten en waar buurtinitiatieven worden ondersteund;
- Bewonersbedrijf Heechterp-Schieringen waar mensen een plek krijgen om mee te doen in de samenleving en zich te ontplooien;
- Weggeefwinkel waar mensen verbondenheid vinden onderling en met de buurt;
- Mijn Gereedschapskist waar mensen samen gereedschap kunnen gebruiken en praktische ervaring opdoen met de economie;
- Future of Fame waar kwetsbare mensen ruimte en tijd krijgen om hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen;
- De Vrije Uitloop waar mensen door samenwerken de kans krijgen in eigen tempo een zelfstandig bestaan op te bouwen;
- Vereniging Kies&Co die steun geeft aan het opzetten van kinderkwadranten voor en door kinderen die opgroeien in schaarste.

Het werkboek sluit met een oproep aan bestaande sociale coöperaties om ervaringen uit te wisselen en met een serie praktische tips voor beginnende sociale coöperaties.

Tentoonstelling

Van bovengenoemde negen sociale coöperaties is een banner gemaakt waarop ze zichzelf presenteren. In één oogopslag wordt helder waar deze burgerinitiatieven voor staan. Een algemene banner geeft nog enige ach-

tergrondinformatie. Samen met het werkboek vormen deze banners de ingrediënten voor een tentoonstelling over sociale coöperaties en de rol die deze kunnen spelen om verbindingen tussen mensen tot stand te brengen, om mensen te motiveren of te helpen zelf zorg te dragen voor bestaanszekerheid en om overheden en in-stellingen te laten nadenken over de vraag hoe de relatie met collectieven van burgers goed geregeld kunnen worden. Over deze onderwerpen kunnen workshops worden georganiseerd, opdat de tentoonstelling beklijft en een beweging rond bestaanszekerheid versterkt wordt of op gang gebracht. Voor een indruk van wat de tentoonstelling en het werkboek in beeld inhouden zie www.socialealliantie.nl

Uitwisseling

De expeditie die de Sociale Alliantie heeft ondernomen heeft een aantal sociale coöperaties met elkaar in contact gebracht. Het is duidelijk geworden hoe inspirerend en leerzaam die onderlinge contacten zijn. Maar het is ook duidelijk geworden dat het leggen en onderhouden van contacten niet vanzelf gaat. Het vergt tijd, aandacht en geld en dat zijn zaken die vaak ten volle gebruikt moeten worden om het eigen initiatief aan de gang te houden. Om de uitwisseling en het van elkaar leren te vergemakkelijken is een nieuwe website opgezet die in feite van de basisinitiatieven zelf is: www.initiatief.nu

Project collectieve redzaamheid

Naast het aanbieden van een digitale mogelijkheid aan basisinitiatieven om zelf ervaringen uit te wisselen wil de Sociale Alliantie ook actief ondersteunen dat dergelijke uitwisseling tot stand komt. We willen dat doen door de komende jaren in verschillende provincies initiatieven op gang te brengen rond collectieve redzaamheid. Net als de negen voorbeeldinitiatieven waarmee de expeditie is opgezet ontwikkelen aan de basis van de samenleving mensen met lage inkomens eigen activiteiten om hun situatie te verbeteren. Door zich samen te pakken vergroten ze de collectieve redzaamheid en bereiken ze doelen die voor ieder apart on-bereikbaar zijn. Met deze gezamenlijke activiteiten slagen mensen erin zelfvertrouwen en veerkracht te (her)vinden en het gevoel te (her)krijgen weer mee te tellen en mee te doen en daarmee de materiële en immateriële kwaliteit van leven op diverse levensterreinen te vergroten. Dat trekt ook de aandacht van lokale overheden die zoeken naar wegen om hun verhouding met col-

lectieven van burgers te herijken. Het kan een enorme stimulans zijn als basisinitiatieven rond bestaanszekerheid elkaar leren kennen. Dan kunnen ervaringen uitgewisseld worden en kunnen initiatieven van elkaar leren en elkaar ondersteunen. Ook kan gezamenlijk gebouwd worden aan een goede relatie met de lokale overheid. De instrumenten die tijdens de landelijke expeditie met sociale coöperaties zijn ontwikkeld kunnen elders in het land hun dienst bewijzen. Dat zijn met name het Bijzonder Statuut en het Sociaal Aandeelhouderschap (zie hiervoor de bijdrage 'weg uit armoede; op naar bestaanszekerheid' in deze nieuwsbrief). De bedoeling is het om projecten rond collectieve redzaamheid samen op te zetten met een provinciale organisatie die na een gezamenlijke start kan zorg dragen voor continuïteit. In de provincie Limburg is intussen het eerste project rond 'collectieve redzaamheid' gestart.

Samenvattend overzicht van websites

website	inhoud
www.socialealliantie.nl	Algemene website van de Sociale Alliantie met basale informatie over achtergronden en activiteiten van de strijd voor een samenleving zonder armoede.
www.socialecooperatie.nl	Voor achtergronden, feiten en beschouwingen, en beleids(beïnvloedings)notities over activiteiten die collectieven van burgers opzetten om hun bestaanszekerheid te herstellen en/of te borgen.
www.initiatief.nu	Platform van, voor en door basisinitiatieven zelf.
www.peer-m.nu	Wordt de website van de campagne die komende jaren wordt gevoerd om de strijd tegen armoede uit de charitatieve bevingenheid te halen en meer te richten op het hernieuwen van sociale grondrechten ter borging van bestaanszekerheid.

Oktober 2017

Nicole Estejé en Raf Janssen